

ÇANKAYA İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ ZİYARET RAPORU

Rapor No:
2023/14

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 13.04.2023 tarih ve 2023/313 sayılı kararı ile oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
I. GİRİŞ.....	1
II. ÇANKAYA İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ	3
III. TAVSİYELER.....	7
A. İlçe Emniyet Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler	7
B. İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığına Yönelik Tavsiye	8

KISALTMALAR

AİÖK	: Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
BM	: Birleşmiş Milletler
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
cm	: Santimetre
m²	: Metrekare
ml	: Mililitre
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol
para.	: Paragraf
TIHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK); 6701 sayılı Kanunla insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol'ü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *“Bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*
3. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-ı hükmü uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. Suç işlediği şüphesi, somut delillerin varlığı ile kuvvetle muhtemel olan kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (CMK) düzenlenmiştir. CMK'nin 99'uncu maddesinde *“Gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözaltı işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözaltına alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözaltına alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği”* hükme bağlanmıştır.

5. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği’nin 4’üncü maddesine göre “*Nezarethane; Şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri ifade eder.*”
6. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevi ve yetkisini haiz olduğu ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu nezarethanelere ziyaretler düzenlemek TİHEK’in görev ve yetki alanı kapsamındadır.
7. Anılan görevin icrası kapsamında, 13/9/2022 tarihinde Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethanelerine **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; Birleşmiş Milletler İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi (SPT) Başkanı ..., SPT Üyesi ..., SPT Sekreteri ..., SPT İnsan Hakları Uzmanı ..., Ulusal Önleme Mekanizması Koordinatörü ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcısı ... ve ... yer almıştır.
8. Ziyaret, Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Görüşmede ilk olarak TİHEK ve SPT üyelerinden oluşan Heyet tanıtılmış, ziyaretin SPT üyeleri ile gerçekleştirilen ortak bir ziyaret olduğu belirtilmiş, daha sonra TİHEK’in ulusal önleme mekanizması kapsamındaki görev ve yetkileri, ziyaretin amacı ve yöntemi hakkında bilgilendirme yapılmış, İlçe Emniyet Müdürlüğü ve faaliyetleri ile ilgili genel bilgiler alınmıştır. Görüşmenin ardından Heyet ikiye ayrılarak İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethanelerini ziyaret etmiştir. Ziyaret sırasında nezarethanelerde tutulan¹ olmadığı görülmüştür. Ziyaret, Çankaya İlçe Emniyet Müdürü ... ile yapılan son görüşmede Heyetin gözlem ve tespitlerinin iletilmesiyle sonlandırılmıştır.
9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 18/1/2022 tarihli ve 2022/43 sayılı Kararına istinaden 13/9/2022 tarihinde Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethanelerine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

---

¹ Nezarethanelerde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için kısaca “tutulan” ifadesi kullanılacaktır

II. ÇANKAYA İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ

10. İlçe Emniyet Müdürlüğü bünyesinde Suç Önleme ve Soruşturma Bürosu Aranan Şahıslar Kısım Amirliği ile Çankaya Şehit Fuat Bal Polis Merkezi Amirliği nezarethaneleri bulunmakta olup nezarethaneler binanın giriş katında yer almaktadır.
11. Müdürlük binasında her biri beş kişi kapasiteli toplam altı nezarethane odası bulunmaktadır. Bir no.lu oda 266×420 cm, iki no.lu oda 267×420 cm, üç no.lu oda 270×420 cm, dört no.lu oda 276×420 cm, beş no.lu oda 256×420 cm, altı no.lu oda 271×420 cm en ve boya sahip olup yükseklikleri 295 cm'dir.²
12. Uluslararası standartlara³ göre yedi ile dokuz m² arası büyüklükteki nezarethane odalarında aynı anda ikiden fazla kişi kalmamalı ve gözaltında tutulan her kişiye, çok kişilik nezarethane odalarında en az dört m² yaşam alanı sağlanmalıdır.⁴ Bu çerçevede, nezarethane odalarında tutulan sayısında yoğunluk yaşanması halinde, İlçe Emniyet Müdürlüğüne bağlı diğer polis merkezi amirliklerine ait nezarethanelerin kullanıldığı, her nezarethane odasında beş kişiden az tutulan⁵ olmasına özen gösterildiği, özellikle engelli, hasta ve yaşlı kişilerin işlemlerinin hızlı bir şekilde tamamlanarak ilgili Cumhuriyet Savcısının talimatına göre adliyeye sevk edildikleri ya da serbest bırakıldıkları ifade edilmiştir.
13. İdare tarafından nezarethanedeki bir no.lu odanın kadınlara tahsis edildiği bilgisi verilmiş ancak yapılan incelemede oda girişinde bu duruma ilişkin bir tabela ya da işaretin bulunmadığı görülmüştür. Konu hakkında İdare ile yapılan görüşmede, kadın tutulan sayısının genelde az olduğu, bu sebeple kadın tutulan olmadığında bir no.lu odanın erkek tutulanlara tahsis edildiği belirtilmiştir.

² Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi, AİÖK Standartları, CPT/Inf (92) 3, para.43: "Bir polis hücre (veya bir başka tür gözaltındaki kişinin / mahkûmun kalacağı yer) için makul büyüklüğün ne olduğu zor bir sorudur. Böyle bir değerlendirme yaparken göz önünde bulundurulması gereken birçok faktör vardır. Ancak CPT heyetleri bu konuda genel kuralları belirleme ihtiyacı hissetmişlerdir. Birkaç saatten daha uzun süreli kalışlar için tek kişilik polis hücrelerinin değerlendirilmesinde halen kullanılan (asgari standart değil, arzu edilen düzey olarak görülen) kriterler şunlardır: 7 metrekare civarında, duvarlar arasında 2 metre veya daha çok, tavan ve taban arasında 2.5 metre mesafe olan yerler."

³ CPT/Inf (2020)24 Türkiye Raporu, para.30: "CPT alıkonulan kişilerin genellikle çok sıkışık yerlerde tutulduğunu bir kez daha tespit etmiştir. Örneğin, ziyaret edilen bazı kurumlarda, 8 m² büyüklüğündeki hücrelerde aynı anda üç kişi ve 9 m² büyüklüğündeki hücrelerde aynı anda dört kişinin kaldığı anlaşılmıştır. Komite, Türk makamlarının alıkonulan kişilerin gece boyunca tutulduğu tüm gözaltı hücrelerinde yeterli yaşam alanı olmasını sağlamak için gerekli adımları atması yönündeki tavsiyesini tekrarlamaktadır; 7 ile 9 m² büyüklükteki hücrelerde aynı anda ikiden fazla kişi kalmamalıdır."

⁴ Bkz. CPT/Inf (2022)06 Romanya Raporu, para.43.

⁵ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 11/1/b: "Nezarethanede zaruri hâller dışında beşten fazla kişi bir arada bulundurulmaz."

14. Ortalama büyüklüğü on bir m² olan nezarethane odalarının duvarlarla ayrıldığı, odalardaki yere sabitlenmiş oturma alanlarının yumuşak ve silinebilir deri şilte ile kaplı ve tutulanların uyuması için uygun özellikte olduğu tespit edilmiştir.
15. Odalarda yeterli sayıda temiz battaniye bulunduğu görülmüş, İdare tarafından battaniyelerin haftalık olarak yıkandığı, tutulanların kendilerine zarar vermesini önlemek adına battaniye kenarlıklarının sökülmüş olduğu belirtilmiştir.
16. Müdürlük binasında ısınma merkezi kalorifer sistemiyle, havalandırma ise koridorlarda bulunan pencereler vasıtasıyla sağlanmaktadır.
17. Odalarda aydınlatma, koridordaki floresan ve spot lambalar aracılığıyla sağlanmaktadır. Koridorda yer alan pencerelerden odalara gelen doğal ışığın yeterli olduğu görülmüş, spot lambaların tutulanlar uyurken kapatıldığı bilgisi edinilmiştir.
18. Müdürlükte bir tuvalet, bir banyo ve bir lavabo yer almakta, engelli bireylerin kullanımına uygun tuvalet, banyo ve lavabo ise bulunmamaktadır. Tuvalette sabun ve peçete gibi hijyen ürünlerinin mevcut, banyo ve lavabo musluklarının akar halde olduğu görülmüş, 24 saat sıcak su imkanının bulunduğu belirtilmiştir.
19. Nezarethane oda ve koridorlarının temiz olduğu görülmüştür. İdare tarafından, bu alanların temizliğinin her sabah düzenli olarak yapıldığı ifade edilmiş, ziyaret sırasında temizliğin yeni bitirilmiş olduğu görülmüştür.
20. Tutulanların yemek ihtiyacının anlaşmalı yemek firmasından getirilen kumanyalarla, içme suyu ihtiyacının ise kumanyalar yanında verilen 500 ml pet şişe sular ile karşılandığı, talep halinde tutulanlara ek olarak aynı sudan verildiği bilgisi edinilmiştir.
21. Odalarda acil çağrı butonu bulunmadığı görülmüş, tutulanların ihtiyaçlarını nöbetçi personele seslenerek iletmediği belirtilmiştir.
22. Acil tıbbî müdahale gereken durumlarda, tutulanlara ilk müdahalenin ilk yardım eğitimi almış olan personel tarafından yapıldığı, ardından 112 Acil Çağrı Merkezi aranarak ambulans çağrıldığı, tutulanın hastaneye götürülmesi gereken hallerde ise görevli personel eşliğinde tedavisi yapılmak üzere hastaneye sevkinin sağlandığı ifade edilmiştir.
23. Tutulanların ilaç kullanmaları gereken durumlarda, nezarethane personeli tarafından ilacın rapor ya da reçetesine göre tutulana verildiği ve bu durumun tutanak altına alındığı, bulaşıcı hastalık taşıdığı tespit edilen tutulan olduğunda ise hastalığın yayılmasını önlemek adına kişinin tek başına bir nezarethane odasında tutularak gerekli önlemlerin alındığı, tutulanın

çıkış işlemleri yapıldıktan sonra nezarethane oda ve koridorlarının tamamının ilaçlandığı bilgisi edinilmiştir.

- 24.** Müdürlükte bir adet avukat görüşme odası ve dört adet ifade alma odası bulunmaktadır. İncelenen avukat görüşme ve ifade alma odalarının yeterli aydınlatma, ısınma ve havalandırma imkânına sahip olduğu, ifade alma odalarında ses ve görüntü kaydı yapan güvenlik kamerasının⁶ bulunduğu, avukat görüşme odasında ise kamera bulunduğu ancak ses kaydı alınmadığı, odanın dışarıya ses geçirmediği ve müdafî ile tutulanan kimsenin duyamayacağı şekilde⁷ görüşmesini sağlayacak nitelikte olduğu görülmüştür.⁸
- 25.** Tutulan kişinin yabancı olması halinde kendisine, ilgili birim personeline tercüman tahsis edildiği belirtilmiştir.
- 26.** Koridorlarda Nezarethane Talimatnamesinin⁹ asılı olduğu, ayrıca tutulanların, kendilerine isnat olunan suçla ilgili susma, müdafî tayin etme, yakınlarına ya da ilgili konsolosluğa haber verme gibi temel haklarını içeren Şüpheli ve Sanık Hakları Formu'nun Türkçe ve farklı dillerde (Almanca, Arapça, Fransızca, İngilizce ve Rusça) bulunduğu görülmüştür.
- 27.** Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter incelenmiş, gözaltına alınan kişinin nezarethaneye giriş-çıkış saati, gözaltına alınma nedeni, üst aramasında teslim alınan eşyaları, kişinin müdafî talep edip etmediği, talep ettiyse gelen müdafinin bilgileri, haber verilmesini istediği yakını ya da diplomatik temsilciliğin bilgileri gibi hususların defterde yer aldığı, kayıtların mevzuata¹⁰ uygun bir şekilde tutulduğu tespit edilmiştir.

⁶ Bkz. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi, AİÖK Standartları, CPT/Inf(2002)15-part, para. 36.

⁷ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 21: “Şüpheli veya sanık vekâletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir.”

⁸ Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi, AİÖK Standartları, CPT/Inf(2002) 15, para.41: “...Avukata erişim hakkı, avukatla özel konuşma hakkını da içermelidir.”

⁹ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 25/5: “Nezarethane girişine, onaylanmış nezarethane talimatı asılır.”

¹⁰ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 12: “Gözaltı işlemleri nezarete alınanların kaydına ait deftere yazılmak suretiyle tespit edilir. Denetime tâbi olan bu defterde: a) Kimlik bilgileri; 1) Adı ve soyadı, (...)b) Gözaltına alınmasına esas bilgiler; 1) Isnat edilen suç, gözaltına alınma nedeni, (...) c) Giriş işlemleri; 1) Yakalamanın yeri, tarihi ve saati, 2) Giriş tarihi ve saati, 3) Girişte alınan hekim raporunun verildiği makam, tarihi, sayısı ve özeti, 4) Üst aramasında teslim alınan malzemeler, teslim eden ve teslim alanın imzası,(...) d) Şüpheli ile ilgili işlemler; 1) Haber verilen yakını veya belirlediği kişi, adres ve telefon numarası, 2) Haber verilen diplomatik temsilciliğin adı ve telefon numarası, 6) Tercüman temin edilip edilmediği, tercümanın adı, soyadı ve imzası, 7) Müdafî istediği hakkındaki beyanı ve imzası, (...) 9) Gelen müdafînin adı ve soyadı, sicil numarası, geliş saati ve imzası,(...)belirtilir. Bu defterde, yukarıda belirtilen zorunlu bilgilerin dışında gerekli görülen diğer bilgilere de yer verilebilir.”

- 28.** Müdürlük nezarethanelerinde Şüpheli ve Sanık Hakları Formu ile Nezarethane Talimatnamesi dışında bilgilendirici broşür ya da kitapçık bulunmadığı görülmüştür.
- 29.** Nezarethaneye ait koridor ve odaları gösteren toplam altı adet güvenlik kamerası bulunmaktadır. Yapılan incelemede, kameraların çalışır durumda olduğu, nezarethanelerin kör nokta olmayacak şekilde 24 saat kayıt altına alındığı, elektrik kesintilerine karşı jeneratör ve güç kaynağının bulunduğu, tutulanların buldukları alanın kamera ile izlendiğini belirten herhangi bir uyarı yazısının ise bulunmadığı tespit edilmiştir.
- 30.** İdare tarafından kamera kayıtlarının sistemde geriye dönük olarak 30 gün süreyle saklandığı ifade edilse de Ziyaret Heyetince geçmişe dönük kamera kayıtları izlenmek istendiğinde, sistemdeki tarih ve saatin güncel olmaması nedeniyle kamera kayıtları açılmamıştır. Sorunun çözümü için görevli personel çağırılmış ancak sistemdeki sorun çözülememiş ve geçmişe dönük kayıtlar izlenememiştir.
- 31.** Nezarethanede yeterli sayıda kadın ve erkek personelin bulunduğu; izinli olma, hizmet içi eğitime katılma gibi sebeplerle personel sayısında azalma olması halinde diğer polis merkezi amirliklerinden personel talep edildiği ifade edilmiştir. Ayrıca kadın tutulanların işlemlerinin kadın polis memurlarınca yapıldığı, bu sebeple Müdürlükte 24 saat kadın personelin bulunduğu bilgisi paylaşılmıştır.
- 32.** Nezarethane personelinin 2022 yılında düzenli olarak, belirli aralıklarla hizmet içi eğitim aldığı, alınan eğitimler arasında “İnsan Hakları Eğitimi, Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Eğitimi, Acil Müdahale ve Şüpheli Araç Durdurma Eğitimi, Silah Bilgisi Eğitimi”nin yer aldığı, özellikle mukayyit polis memurlarına¹¹ ifade alma ile ilgili düzenli eğitim verildiği anlaşılmış ancak bu eğitimlerin içeriğinde İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) ile işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının yer almadığı tespit edilmiştir.

---

¹¹ Mukayyit polis memuru; suç soruşturması kapsamında şüpheli, mağdur ve diğer ilgililerin ifadesini alan ve evrak tanzim işlerini yürüten polis memurudur.

III. TAVSİYELER

A. İlçe Emniyet Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler

- 33.** Nezarethane odalarının girişinde, odaların hangi cinsiyet grubuna tahsis edildiğini gösteren tabela ya da işaret olmadığı görüldüğünden odaların girişlerine uygun tabela ya da işaretlerin asılması,¹²
- 34.** Müdürlük nezarethanelerinde gözaltında bulunan engelli bireylere uygun banyo, tuvalet ve lavabonun bulunmadığı göz önüne alınarak engelli bireylerin kullanımına uygun, makul bir düzenlemenin¹³ yapılması,¹⁴
- 35.** AİÖK'nin *"Polis nezaretindeki kişilerin her zaman nezaret görevlileriyle kolayca temasa geçebilecek durumda olmasını sağlamak için gerekli önlemler alınmalıdır. CPT heyetleri bazen, polis hücrelerinin polis memurlarının normalde bulunduğu ofislerden veya masalardan uzak olduğunu ve gözaltındaki kişilerin polis memurlarının dikkatini çekebilecekleri herhangi bir imkâna (örneğin çağrı sistemi) sahip olmadığını gözlemlemiştir. Bu şartlar altında, çeşitli olaylara (gözaltındaki tutulular arasında şiddet, intihar girişimi, yangın, vs.) zamanında yanıt verilememesi olasılığı oldukça yüksektir."*¹⁵ tavsiyesi uyarınca tutulanların her zaman görevlilere seslenebilecek durumda olamayabilecekleri göz önüne alınarak nezarethane odalarına acil çağrı butonu gibi bir sistem eklenmesi,
- 36.** AİÖK'nin *"Özgürlüğü kısıtlanmış kişilerin hakları, bu kişiler söz konusu hakları bilmediği sürece pek bir değer taşımamaktadır. Bu nedenle polis nezaretine alınan kişilere gecikme*

¹² AİÖK Standartları CPT/Inf (2000) 13, para. 21: *"...Avrupa Konseyi'ne üye devletlerde kadınlar, özgürlüğünden mahrum insanların göreceli olarak küçük bir grubunu temsil etmektedir. Bu durum, devletlerin gözaltındaki kadınlar için özel düzenlemeler yapmasını çok maliyetli hale getirdiğinden kadınlar genellikle az sayıdaki yerde (ve bazen evlerinden ve bakmakla yükümlü oldukları çocuklardan uzakta) erkek tutuklular için hazırlanmış (ve bazen erkek tutuklularla paylaşılan) tesislerde tutulmaktadır. Bu şartlar altında, özgürlüğünden mahrum kadınların güvenli ve makul gözetim şartlarında olmasını sağlamak için özel çaba sarf edilmelidir."*

¹³ 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun madde 3/1/j: *"Makul düzenleme; engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eder."*

¹⁴ BM Engelli Hakları Sözleşmesi madde 14: *"Taraf Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar."*

¹⁵ Bkz. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi, AİÖK Standartları, CPT/Inf(2002)15-part, para. 48.

*olmadan ve anladıkları bir dilde hakları konusunda sarıh olarak bilgi verilmesi şarttır.*¹⁶ tavsiyesi uyarınca Müdürlük nezarethanelerinde Şüpheli ve Sanık Hakları Formu ile Nezarethane Talimatnamesi dışında bilgilendirici herhangi bir broşür ya da kitapçık bulunmadığı tespit edildiğinden farklı dillerde bilgilendirici broşür ya da kitapçık hazırlanması,

- 37.** Ziyaret tarihinde güvenlik kamerası sistemindeki sorun nedeniyle geçmişe dönük kamera kayıtlarının izlenemediği dikkate alınarak kötü muamele riskinin önlenmesi ve kamera kayıtlarına sağlıklı erişimin sağlanabilmesi için sistemdeki hatanın düzeltilmesi,¹⁷
- 38.** Tutulanların mahremiyetinin korunması için nezarethane odalarının girişine ya da içine, tutulanların buldukları alanın 24 saat kamera ile izlenmekte olduğunu belirten bir uyarı yazısının eklenmesi,

B. İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığına Yönelik Tavsiye

- 39.** AIÖK'nin *“Şüphelilerin sorgulanması, tatminkar bir biçimde yapılabilmesi için özel eğitim gerektiren ve uzmanların yapması gereken bir iştir. İlk olarak ve özellikle, sorgulamanın amacının tam olarak ne olduğu kesin olarak belirlenmelidir; amaç, sorgulamayı yapan memurların gözünde suçlu olduğu varsayılan bir kişinin itiraf etmesini sağlamak değil, incelenmekte olan konu hakkında gerçekleri öğrenmek için doğru ve güvenilir bilgilere ulaşmak olmalıdır. Şüphelilerin sorgulanması sırasında uygulanacak davranış kurallarının belirlenmesi, kolluk kuvvetlerinin uygun eğitimi almasına ek olarak, yukarıda belirtilen amaca uymalarını çok kolaylaştıracaktır.”*¹⁸ tavsiyesi uyarınca Müdürlükte görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına “BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu (İstanbul Protokolü)” dahil olmak üzere işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme konularının dâhil edilmesi,¹⁹

¹⁶ Bkz. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi AIÖK Standartları, CPT/Inf(2002)15-part, para. 44.

¹⁷ Bkz. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi AIÖK Standartları, CPT/Inf/(2002)15-part, para. 36.

¹⁸ Bkz. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi, AIÖK Standartları, CPT/Inf(2002)15-part, para. 34.

¹⁹ Avrupa Cezaevi Kuralları madde 81.4: *“Bütün personelin eğitimi, uluslararası ve bölgesel insan hakları belge ve standartlarının, özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ve Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele veya Cezanın Önlenmesi Sözleşmesinin öğretilmesini ve Avrupa Cezaevi Kurallarının uygulanmasını kapsamalıdır.”*

hususları tavsiye edilmektedir.